

УДК 343.96

МЕЛЬНИК Д.С., кандидат юридичних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник МНДЦ при РНБО України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1497-950X>

ЛЕОНОВ Б.Д., доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник МНДЦ при РНБО України.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2488-7377>

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ ФІНАНСУВАННЮ ТЕРОРИЗМУ В УМОВАХ ВІЙНИ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2025.3\(54\).340545](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2025.3(54).340545)

Анотація. У статті розкрито зміст поняття фінансування тероризму відповідно до чинного національного законодавства, суспільну небезпечність фінансування тероризму, висвітлено його актуальні джерела і механізми, а також наявні проблемні аспекти протидії в умовах повномасштабної військової агресії РФ проти України, окреслено шляхи їх вирішення. Зроблено висновок, що процес виявлення й припинення функціонування джерел і каналів (механізмів) фінансування терористичної діяльності характеризується підвищеною складністю в умовах війни. З метою мінімізації й нейтралізації загроз вчинення терактів і диверсій, припинення фінансових джерел тероризму запропоновано низку заходів для підвищення ефективності протидії фінансуванню тероризму.

Ключові слова: фінансування тероризму, протидія, проблеми, війна, агресія, удосконалення, вирішення.

Summary. The article reveals the meaning of the concept of terrorist financing in accordance with the current national legislation, the public danger of terrorist financing, highlights its current sources and mechanisms, as well as existing problematic aspects of countering the full-scale military aggression of the Russian Federation against Ukraine, outlines ways to solve them. It was concluded that the process of identifying and stopping the functioning of sources and channels (mechanisms) of financing terrorist activities is characterized by increased complexity in the conditions of war. In order to minimize and neutralize the threats of terrorist attacks and sabotage, to stop the financial sources of terrorism, a number of measures have been proposed to increase the effectiveness of countering the financing of terrorism.

Keywords: financing of terrorism, counteraction, problems, war, aggression, improvement, decision.

Постановка проблеми. Проблема боротьби з тероризмом набула в Україні особливого значення у 2014 році після окупації Криму та початку агресії рф на Донбасі. З початком повномасштабного військового вторгнення рф до України у лютому 2022 року проблема боротьби з тероризмом перейшла на принципово новий рівень.

За останнє десятиліття Україна перемістилася з 51-го (2013 рік) на 62-е місце (2022 рік) серед 163 країн у Глобальному індексі тероризму, який визначає рівень уразливості держав до терористичних загроз. У 2024 році Україна за даними цього індексу посідає 54 місце в списку країн з найвищим рівнем тероризму (індекс тероризму для України становить 1.686, що є одним з найвищих показників у світі) [1].

Агресивна політика росії, спрямована на дестабілізацію ситуації в Україні, у т.ч. шляхом збурення суспільного невдоволення політикою керівництва держави,

мобілізаційною кампанією до ЗС України, інспірування сепаратистських проявів і всебічної підтримки диверсійно-терористичної діяльності в нашій державі наразі становить найбільшу терористичну загрозу для України.

Національні безпекові стратегії серед загроз національній і державній безпеці виокремлюють сучасну модель глобалізації, яка уможливила поширення *міжнародного тероризму та нові схеми його фінансування*, зокрема в кіберпросторі.

Здатність блокувати фінансові джерела тероризму є критичним аспектом запобігання та мінімізації терористичної діяльності на території України.

В умовах воєнного стану надзвичайно актуальним стало питання забезпечення ефективної протидії довготривалому наданню матеріальної підтримки диверсійно-терористичній діяльності в Україні, одними з основних суб'єктів якої є численні самопроголошені псевдодержавні утворення на тимчасово окупованій території України. Саме вони стали осередками тероризму та живильним середовищем для його розвитку в Україні.

Результати аналізу наукових публікацій. Теоретичні питання протидії тероризму досліджували такі вчені, як В. Антипенко [2], Л. Багрій-Шахматов [3], В. Ємельянов [4], К. Жаринов [5], В. Ліпкан, Д. Никифорчук [6], І. Рижов [4], М. Руденко [6] та ін. Дослідженню питань кримінологічної та криміналістичної характеристики тероризму приділили свою увагу такі вчені: Т. Давидова [7], Б. Леонов [8; 9], Д. Мельник [9], Л. Новікова [10], Й. Осецький [11]. Безпосередньо питання протидії фінансуванню тероризму були предметом наукових пошуків С. Буткевича [12], Б. Леонова [13], Д. Мельника [14], А. Місюри [17], А. Некози [15], О. Парфила [16], Резнікової О.О. [17].

Проте проблемні питання протидії фінансуванню тероризму в умовах повномасштабної військової агресії рф проти України детально не розглядались, а в існуючих наукових працях досліджувались переважно у рамках кримінально-правової або адміністративно-правової проблематики. Разом з цим на концептуальному рівні досі не впроваджено комплексний механізм протидії фінансуванню тероризму, адаптований до міжнародних стандартів у цій сфері, з урахуванням вимог Резолюцій РБ ООН та рекомендацій FATF.

Метою статті є визначення особливостей фінансування тероризму в Україні в умовах ведення рф повномасштабної війни проти України для удосконалення системи протидії цій терористичній діяльності тероризму в нашій державі.

Виклад основного матеріалу. Поняття “фінансування тероризму” визначене в абз. 12 ч. 1 ст. 1 Закону України “Про боротьбу з тероризмом” та п. 69 ч. 1 ст. 1 Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдженню зброї масового знищення”: це “*надання чи збір будь-яких активів прямо чи опосередковано з метою їх використання або з усвідомленням того, що їх буде використано повністю або частково для: 1) будь-яких цілей окремим терористом чи терористичною групою (організацією); 2) організації, підготовки або вчинення терористичного акту, втягнення у його вчинення, публічних закликів до вчинення теракту, створення терористичної групи (терористичної організації), сприяння вчиненню теракту, проходження навчання тероризму, виїзду з України та в'їзду в Україну з терористичною метою, провадження будь-якої іншої терористичної діяльності, а також спроби вчинення таких дій*”. За фінансування тероризму законодавством України передбачено кримінальну відповідальність (ст. 258-5 КК України).

За оцінками фахівців міжнародних інституцій у сфері протидії тероризму до 2014 року Україна не входила до “зони ризику” виникнення проявів тероризму. Ситуація

кардинально змінилася з березня 2014 року: основною причиною для поширення цього протиправного явища стала активізація діяльності в державі терористичних і сепаратистських організацій проросійського спрямування. В умовах повномасштабної агресії РФ проти України російські спецслужби активізували використання терористичних методів у підривної діяльності проти України.

Протидія протиправній діяльності терористичних організацій потребує встановлення й нейтралізації джерел і механізмів їх фінансової та іншої матеріальної підтримки [18, с. 90; 19, с. 96]. Українські експерти Держфінмоніторингу [20] наразі виділяють дві складові залучення джерел фінансування тероризму: зовнішню і внутрішню.

До зовнішніх джерел фінансування тероризму відносять надходження від: міжнародних екстремістських організацій; держав, зацікавлених у підтримці нестабільності в Україні та розпалюванні антидержавних, сепаратистських настроїв серед радикально налаштованих прошарків населення; радикальних представників країн ісламського світу; представників закордонних формувань, які підтримують учасників регіональних збройних конфліктів. Як і раніше, провідною державою-спонсором тероризму залишається Іран, який сприяє широкому колу терористичних та інших незаконних дій в світі [21].

До внутрішніх джерел зараховують надходження від: “тіньової” діяльності в сфері економіки; незаконного обігу наркотиків, зброї, торгівлі людьми та нелегальної міграції; прибічників формування серед населення антиурядових та антидержавних настроїв, як одноосібних, так і об’єднаних у різноманітні неприбуткові організації (громадські, благодійні, релігійні тощо).

Фахівці Держфінмоніторингу виділяють наступні джерела фінансування тероризму і сепаратизму в країні (з числа неприбуткових організацій): профспілкові організації – 30%, бюджетні установи – 22%, громадські організації – 16%, ОСББ – 14%, благодійні організації – 7%, юридичні особи – 5%, різноманітні спілки – 3%, релігійні організації, пенсійні фонди – по 1% [22].

Розуміння джерел походження коштів та інших цінностей, які можуть використовувати терористичні організації для матеріального забезпечення своєї діяльності, є надважливим для ефективної протидії фінансуванню тероризму.

Фахівці Держфінмоніторингу звертають увагу на наступні характерні риси фінансування тероризму [20]: прихований злочинний характер господарської і фінансової діяльності; надання законного вигляду окремим операціям; здійснення господарських операцій, котрі не мають економічного сенсу; наявність корумпованих зв’язків серед впливових осіб і представників влади, які приховують зміст оборудок через меркантильні інтереси.

У 2023 році в якості основних інструментів, які використовувалися для фінансування тероризму, Держфінмоніторинг на підставі узагальнення переданих правоохоронним органам матеріалів, виділив наступні [23]: готівкові кошти; внесення готівки на іноземні рахунки; електронні гроші та системи миттєвих переказів; надання/повернення фінансової допомоги / позики; благодійні внески (пожертви); електронні платіжні системи; поповнення карткових рахунків та електронних гаманців; купівля-продаж дорогоцінних металів; криптовалюти; операції з цінними паперами; право вимоги боргу; операції за участю осіб, зареєстрованих на тимчасово окупованій території України, у т.ч. з використанням еквайрингу.

Таким чином, для розуміння змісту й сучасних форм надання фінансової підтримки терористичній діяльності на території України виділяють наступні механізми, які використовуються для вчинення протиправних дій [24]:

- добровільні пожертви фізичних осіб власних готівкових коштів представникам терористичних та / або сепаратистських організацій;
- надання матеріального забезпечення терористичним угрупованням з боку неприбуткових (благодійних) організацій, підконтрольних таким угрупованням чи окремим особам з числа їх керівників;
- зарахування коштів на картковий рахунок фізичної особи або переказ на її ім'я без відкриття рахунку за допомогою міжнародних електронних платіжних систем (*“Золота корона”, “Yandex groshi”, “Groshi@mail.ru”, MoneyGram, PayPal, WesternUnion, Webmoney, QIWI*), електронних та Web-гаманців;
- використання кеш-кур'єрів;
- здійснення міжнародних поставок товарів з подальшим розрахунком на території інших країн;
- фінансування тероризму нерезидентами під виглядом законної діяльності;
- використання фіктивних фінансових структур для отримання готівкових коштів;
- використання третіх осіб для збору коштів;
- використання дебетових карток;
- отримання кредитів без наміру їх повернення;
- передача майна та інших активів безпосередньо особам, які причетні до терористичної діяльності;
- вимагання матеріальної допомоги у суб'єктів господарської діяльності для подальшого фінансування тероризму, у т.ч. ватажками незаконних збройних формувань, які діють на тимчасово окупованій території України;
- вчинення грабежів, розбоїв, викрадення людей з метою отримання грошових коштів за їх викуп;
- несанкціоноване списання грошових коштів із рахунків юридичних осіб з подальшим перерахуванням на рахунки фізичних та юридичних осіб;
- використання криптовалютних розрахунків для прихованого фінансування диверсійно-терористичної діяльності. Розрахунки у криптовалюті офіційно визнано одним із основних механізмів фінансування “ДНР” / “ЛНР” [25].

У разі нелегального походження коштів схеми фінансування тероризму ускладнюються елементами, покликаними усунути ризики викриття зв'язку між коштами та джерелом їх походження. У таких схемах зловмисники вдаються до розміщення злочинних доходів та їх розшарування шляхом зміни форми активу, використання різних фінансових інструментів, підставних осіб тощо.

Окрім того, новітні інформаційні технології дозволяють швидко й безконтактно здійснювати вищезазначені фінансові операції у кіберпросторі, який, як відомо, не має обмежень. У зв'язку з цим існує вірогідність використання зловмисниками великої кількості віртуальних учасників (електронних гаманців, віртуальних засобів платежу тощо) з метою переказу коштів терористам (організаціям).

Таким чином, вищезазначений перелік протиправних механізмів не є вичерпним і може змінюватися. Адже у відповідь на заходи протидії, які вживаються міжнародними організаціями та національними органами кожної країни, спонсори терористів винаходять нові способи і механізми надання їм матеріальної підтримки.

Враховуючи викладене, не викликає заперечень висновок про те, що сьогодні одним із пріоритетних напрямків боротьби із тероризмом є усунення його матеріального забезпечення [12, с. 69; 18, с. 90; 19, с. 96; 26, с. 15]. Саме на нейтралізацію фінансових механізмів надання матеріальної підтримки терористичним організаціям, групам і окремим терористам має бути спрямована діяльність загальнодержавної системи протидії фінансуванню тероризму.

Загалом це комплекс заходів, спрямованих на виявлення, запобігання і припинення протиправної діяльності з матеріального забезпечення терористичної діяльності. Здійснення такого комплексу заходів забезпечує стійке функціонування державного механізму протидії фінансуванню тероризму - сукупності державних органів і суб'єктів господарювання та інших організацій, уповноважених державою на протидію фінансуванню тероризму і відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом [26, с. 8 - 10].

Ключовою складовою такого механізму є національна система фінансового моніторингу, яка наразі є дворівневою. Відповідно до ст. 5 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдженню зброї масового знищення», до неї входять суб'єкти: 1) первинного фінмоніторингу (суб'єкти господарювання: банки, страхові установи і брокери, кредитні спілки, ломбарди та інші фінустанови; платіжні організації, учасники чи члени платіжних систем; товарні та інші біржі, що проводять фінансові операції з товарами, професійні учасники фондового ринку; оператори поштового зв'язку та установи, які надають послуги з поштового переказу коштів і здійснення валютних операцій; філії або представництва іноземних суб'єктів, що надають фінпослуги на території України; постачальники послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів; спеціально визначені суб'єкти первинного фінмоніторингу тощо) та 2) державного фінмоніторингу (державні органи - Нацбанк України, Держфінмоніторинг, Мінфін, Мін'юст, Мінцифри України, Нацкомісія з цінних паперів та фондового ринку України тощо).

Наразі запобігання, виявлення і припинення фактів надання фінансової та іншої матеріальної підтримки організації терористичної, екстремістської та сепаратистської діяльності на території України є одними із першочергових завдань СБ України, яка у ч. 4 ст. 4 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» визначена головним органом у національній системі боротьби з тероризмом.

Зокрема, СБ України здійснює контррозвідувальну та оперативно-розшукову діяльність щодо запобігання, виявлення і припинення фактів фінансування тероризму, розслідування кримінальних проваджень, зареєстрованих за ст. 258-5 («Фінансування тероризму») КК України, та притягнення до відповідальності винних осіб.

Під час розслідувань СБ України координує свою діяльність з Держфінмоніторингом, Нацбанком, Мінфіном, Мінцифри, НКЦПФР, Офісом Генпрокурора, НПУ, ДПС, ДКС, ДМС України та іншими контролюючими і правоохоронними органами. Окрім того, СБ України самостійно *(відповідно до міжвідомчих угод)* та через можливості Держфінмоніторингу здійснюється взаємодія з підрозділами фінансових розвідок понад 100 країн світу. Особливо активно здійснюється співпраця з фінансовими розвідками і правоохоронними органами США й Великобританії.

В сучасних умовах особливу увагу Служби безпеки України та Держфінмоніторингу сконцентровано на проведенні фінансових розслідувань стосовно

осіб, причетних до терористичної, розвідувально-підривної та екстремістської діяльності на території України. Службою безпеки України спільно з НБУ та Держфінмоніторингом вживаються заходи щодо виявлення і припинення механізмів надання матеріальної підтримки терористичним організаціям, групам і окремим терористам.

Концепція боротьби з тероризмом, схвалена Указом Президента України від 05.03.2019 № 53/2019, визначає, що *виявлення і припинення терористичної діяльності* передбачає: здійснення комплексних пошукових заходів з метою своєчасного добування достовірної інформації про загрози й наміри вчинення терористичних актів, *джерела фінансування терористичної діяльності*, забезпечення якісного аналізу здобутої інформації; реалізацію комплексу заходів щодо підвищення ефективності державного фінмоніторингу у сфері *запобігання та протидії фінансуванню тероризму*; удосконалення методик та алгоритмів *пошуку й оброблення інформації* про осіб, причетних до терористичної діяльності, *джерела фінансування тероризму*, та має здійснюватися у т.ч. шляхом упровадження новітніх методів і засобів здійснення оперативно-розшукової діяльності з метою своєчасного припинення такої діяльності.

Висновки.

Процес виявлення й припинення функціонування джерел і каналів (механізмів) фінансування терористичної діяльності характеризується підвищеною складністю в умовах війни.

На нашу думку, з метою мінімізації й нейтралізації загроз вчинення терактів і диверсій, запобігання дестабілізації суспільно-політичної обстановки в державі необхідно вжити наступних заходів для підвищення ефективності протидії фінансуванню тероризму в Україні:

1) прийняти нову стратегію розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення на період до 2030 року, затвердити відповідний план заходів з її реалізації;

2) внести зміни в законодавчі акти щодо функціонування національної системи протидії легалізації майна, здобутого злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, а саме: визначити суб'єктами державного фінансового моніторингу – Державну казначейську та Державну податкову служби України, а суб'єктами первинного фінансового моніторингу – юридичних осіб, які забезпечують функціонування електронних платіжних сервісів, систем криптовалютних розрахунків;

3) передбачити в Законі України “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні” та інших актах національного законодавства, які регламентують діяльність електронних платіжних сервісів (ЕПС), відповідні положення щодо: забезпечення належної ідентифікації клієнтів; визнання електронними грошима електронних одиниць, що використовуються такими сервісами; зобов'язання отримувати ліцензію НБУ для здійснення діяльності з використанням вказаних сервісів, що дозволить визнати їх суб'єктом первинного фінансового моніторингу з відповідними обов'язками та відповідальністю;

4) унормувати в законодавстві України *порядок блокування суб'єктами фінмоніторингу руху коштів на рахунках ЕПС*, а також розробити механізм зупинення криптовалютних розрахунків з подальшим його унормуванням;

5) *посилити відповідальність за створення й використання “конвертаційних” центрів* та передбачити більш суворі санкції за ухилення від сплати податків з одночасною оптимізацією ставок оподаткування суб'єктів господарської діяльності;

6) прискорити прийняття Закону України “Про віртуальні активи” (реєстр. № 3637-д), яким буде визначено правовий статус криптовалют та засади державного контролю їх обігу, правові механізми виявлення та блокування віртуальних активів, що використовуються у протиправній діяльності, з внесенням змін в пов’язані законодавчі акти, а також державну стратегію розвитку криптовалютних технологій в Україні та зниження ризиків їх використання у протиправних цілях. Водночас необхідно внести до КПК України зміни, що передбачають підстави, алгоритм і порядок накладення арешту, та у подальшому конфіскації й звернення у дохід держави віртуальних активів, що були предметом злочинного посягання (у т.ч. під час фінансуванні тероризму), здобуті протиправним шляхом чи у протиправний спосіб, або отримані у якості неправомірної вигоди тощо;

7) упровадити у практику правозастосування оновлену настанову FATF по ризик-орієнтованому підходу до цифрових активів та постачальників цифрових послуг* з рекомендаціями для країн-учасниць щодо протидії відмиванню грошей та фінансуванню тероризму з використанням криптовалют;

8) визначити в якості пріоритетних завдань уповноважених державних органів у сфері протидії легалізації злочинних доходів та фінансуванню тероризму:

- нарощування зусиль в діяльності з припинення фінансування терористичних та інших екстремістських організацій в Україні;

- відстеження витрат терористичних та інших екстремістських організацій з метою недопущення придбання зброї, вибухівки і компонентів зброї масового ураження, вербування та підготовки нових членів тощо;

впровадження новітніх форм і методів виявлення і припинення використання криптовалют для легалізації злочинних доходів, фінансування тероризму, забезпечити постійний аналіз пов’язаних з ним ризиків і загроз;

налагодження належної координації роботи державних органів України з протидії використанню міжнародних систем переказу коштів, карткових та електронних платіжних систем, а також криптовалют для легалізації злочинних доходів, фінансування тероризму, їх ефективної взаємодії з компетентними органами іноземних держав;

- забезпечення постійного обміну інформацією у сфері протидії легалізації злочинних доходів, фінансуванню терористичної діяльності, а також даними щодо результатів моніторингу фінансових операцій причетних осіб;

- сприяння стабільному розвитку національної системи запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму;

9) забезпечити постійне здійснення Держфінмоніторингом спільно з уповноваженими правоохоронними органами комплексу оперативних заходів з отримання і відпрацювання інформації про вже відомі та нові схеми і механізми легалізації злочинних доходів, фінансування тероризму в Україні, документування і припинення викритих протиправних дій:

- використання кредитних інструментів вітчизняних та іноземних банків для легалізації злочинних доходів, фінансування тероризму й екстремізму;

- використання для легалізації злочинних доходів, фінансування терористичної й екстремістської діяльності операційних можливостей міжнародних систем переказу коштів, карткових та електронних платіжних систем, а також криптовалют;

* Настанова FATF з ризик-орієнтованого підходу до цифрових активів та постачальників цифрових послуг від 21.06.2019. URL: <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/public-statement-virtual-assets.html>.

- періодичне надходження з-за кордону через міжнародні системи переказу коштів значних сум грошових коштів громадянам України та іноземцям;
- регулярне зняття фізичними особами готівкових коштів з банківських карток у банкоматах чи касах банків;
- фінансування тероризму й екстремізму через операційні можливості електронних платіжних систем та систем криптовалютних розрахунків;
- діяльність “конвертаційних центрів”, залучених у схеми легалізації злочинних доходів, фінансування тероризму й екстремізму для припинення їх протиправної діяльності;

10) СБУ розробити разом з Офісом Генерального прокурора методичні рекомендації з кримінально-правової оцінки доказів у ході досудового розслідування злочинів, відповідальність за вчинення яких передбачена ст.ст. 110-2 та 258-5 КК України, з метою удосконалення процесу досудового розслідування у кримінальних провадженнях. Частина з цих пропозицій вже висловлювалася авторами раніше [27, с. 124 – 126].

Таким чином, ефективна протидія фінансуванню тероризму може бути досягнута лише в результаті комплексного застосування можливостей всієї національної системи фінмоніторингу, правоохоронних органів, спецслужб та фінансових установ, об'єднаних єдиним задумом. У результаті вжиття заходів протидії фінансуванню тероризму уповноваженими органами має забезпечуватися виявлення й блокування джерел і механізмів фінансування терористичних організацій (груп) та, як наслідок, підрив їх матеріального підґрунтя, недопущення відтворення та розвитку в Україні.

Використана література:

1. Global Terrorism Index 2024. URL: <https://reliefweb.int/report/world/global-terrorism-index-2024>.
2. Антипенко В. Ф. Тероризм: кримінологічна та кримінально-правова характеристика. Київ, 1999. 61 с.
3. Багрій-Шахматов Л. В. Методи боротьби з тероризмом. Погляд світового товариства. Тероризм і боротьба з ним: аналітичні розробки, пропозиції наукових та практичних працівників. 2000. Т. 19. С. 338-343.
4. Емельянов В. П., Иманлы М. Н., Рыжов И. Н. Уголовно-правовое противодействие терроризму. Харьков.: Право, 2014. 88 с.
5. Жаринов К. В. Терроризм и террористы. Исторический справочник. Минск: Харвест, 1999. 606 с.
6. Боротьба з тероризмом / В. А. Ліпкан, Д. Й. Никифорчук, М. М. Руденко. Київ: Знання України, 2002. 253 с.
7. Давидова Т. О. Визначення поняття кримінологічної характеристики злочинності як чинник удосконалення процесу запобігання корупції. *Збірник наукових праць Нац. акад. СБУ*. Київ. 2010. № 34. С. 128 - 134.
8. Леонов Б. Д. Запобігання тероризму: кримінологічний аспект: моногр. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2015, 435 с.
9. Мельник Д. С., Леонов Б. Д. Поняття та зміст кримінологічної характеристики фінансування тероризму. *Інформатика і право. Науковий фаховий журнал*, Київ, 2022, № 2 (41), С. 85-93.
10. Новікова Л. В. Кримінальна відповідальність за фінансування тероризму: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.08. Інст. держ. і права ім. В.М. Корецького НАНУ, Київ, 2007. 20 с.

11. Осецький Й. П. Поняття і зміст кримінологічної характеристики терористичного акту і його детермінант. *Протидія тероризму*. Збірник матер. круглого столу. НКЦ СБУ. 2004. С. 68 - 77.
12. Буткевич С. А. Щодо адміністративно-правового механізму запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму. *Вчен. зап. Таврійськ. нац. ун-та ім. В. І. Вернадського*. Симферополь, 2008. Т. 22 (61). № 2. С. 68-74.
13. Леонов Б. Д. Кримінально-правова протидія фінансуванню тероризму в контексті ратифікації додаткового протоколу до конвенції РЄ про запобігання тероризму. *Інформація і право*. 2023. № 4 (47). С. 177 – 186.
14. Мельник Д. С. Актуальні проблеми протидії фінансуванню тероризму в умовах ведення гібридної війни та військової агресії проти України, шляхи їх вирішення. *Збірник наукових праць НА СБУ*. Київ, 2016. № 61. С.17 - 25.
15. Некоз А. Запобігання фінансуванню тероризму в світлі сучасних викликів та загроз. *СБУ в умовах війни в Україні: сучасні реалії та інноваційні стратегії забезпечення національної безпеки*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (04.07.2024 – 05.07.2024). Київ : Алерта, 2024. С. 40 – 42.
16. Парфило О. А. Питання протидії фінансуванню міжнародного тероризму та легалізації (відмивання) брудних грошей. *Державна безпека України*. Київ. 2009. № 17. С. 110 - 114.
17. Резнікова О.О., Місюра А.О., Дрьомов С.В., Войтовський К.Є. Актуальні питання протидії тероризму у світі та в Україні: аналіт. доповідь / Заг. ред. О. Резнікової. Київ: НІСД, 2017. 102 с.
18. Парфило О.А. Джерела фінансування міжнародного тероризму та їх класифікація. *Державна безпека України*. Київ, 2009. № 15-16. С. 90-94.
19. Леонов Б.Д. Правові аспекти протидії фінансуванню тероризму. *Державна безпека України*. 2011. № 21. С. 96-100.
20. Національний огляд щодо діяльності неприбуткового сектору з метою ідентифікації, попередження та боротьби з фінансуванням тероризму (2014 – I квартал 2016 року). ДСФМ України. Київ, 2016. 23 с.
21. Тимоти А. Беттс. Доклади стран о терроризме за 2021 г. URL: <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2021/>.
22. Звіт про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму за 2019 рік. ДСФМ України. Київ: 2020. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/310/%D0%9D%D0%9E%D0%A0/%D0%94%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/Zvit.pdf.pdf>.
23. Звіт ДСФМ за 2023 рік. Київ, 2024. 73 с. URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/zviti-pro-dijalnist/2023-rik/richnij-zvit-derzhfinmonitoringu-za-2023-rik.html>.
24. Типологічне дослідження на тему: «Актуальні методи, способи, інструменти легалізації (відмивання) злочинних доходів та фінансування тероризму (сепаратизму)». ДСФМ України. Київ, 2021. 109 с.
25. СБУ викрила механізм фінансування тероризму через конвертацію криптовалют. URL: <https://ssu.gov.ua/ua/news/1/category/21/view/4344#.HME5oKQx.dpbs>.
26. Шевченко О.А. Протидія СБ України фінансуванню тероризму: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 21.07.01, НА СБ України. Київ, 2010. 20 с.
27. Мельник Д. С. Особливості фінансування тероризму в умовах ведення РФ гібридної війни проти України, перспективні заходи протидії. *Збірник Українського науково-дослідного інституту спеціальної техніки та судових експертиз СБУ*. 2021. № 1. С. 116-127.

~~~~~ * * * ~~~~~